

Župa svetog Franje Ksaverskog u Kozarevcu

NIKOLA CIK

U radu je ukratko prikazana povijest župe sv. Franje Ksaverskog s posebnim osvrtom na povijest Kozarevca kao središta župe. Stoga su najprije prikazani podatci o Kozarevcu u 18. stoljeću, odnosno do osnutka samostalne kapelanije i župe na početku 19. stoljeća. Pregled povijesti župe izrađen je tako što su kronološkim redom nabrojani župnici i upravitelji župe koji su službovali u Kozarevcu tijekom protekla dva stoljeća. Osim osnovnih biografskih podataka, predočene su i osnovne informacije o njihovom utjecaju na razvoj župe. U posljednjem dijelu rada opisana je župna crkva sv. Franje Ksaverskog u Kozarevcu s naglaskom na gradnju crkve i njen današnji izgled.

Ključne riječi: Kozarevac, župna crkva, sv. Franjo Ksaverski, župnici

1. Uvod

Podravsko naselje Kozarevac središte je rimokatoličke župe sv. Franje Ksaverskog koja osim Kozarevca obuhvaća sela: Kozarevac, Grabrovnica, Suha Katalena, Mala Črešnjevica, Ribnjačka i Bedenička. Teritorij župe prostire se u čak tri županije (Koprivničko-križevačka, Virovitičko-podravska i Bjelovarsko-bilogorska) te na području općina Kloštar Podravski, Pitomača, Velika Pisanica i grada Đurđevca. Broj rimokatolika u naseljima na području župe je 1550, odnosno većina od 1700 stanovnika.¹ Povijest Kozarevca i župe čije se središte ondje nalazi do sada nije bila predmet zasebnih istraživanja. No, povijest župe u Kozarevcu nije potpuno neistražena. Vrijedni podatci o povijesti župe objavljeni su u knjizi pod naslovom »Svjetionik vjere i nade« koju je 2009. godine napisao umirovljeni učitelj Franjo Bartolić povodom

100. obljetnice izgradnje župne crkve sv. Franje Ksaverskog. Kratak pregled starije povijesti Kozarevca objavio je Paškal Cvekan u monografiji o Kloštru Podravskom. S obzirom na bogatstvo povijesnih izvora koji svjedoče o povijesti župe sv. Franje Ksaverskog i svega što je objavljeno o povijesti Kozarevca prilika je izraditi ovakav sažeti povijesni pregled.

2. Kozarevac u prošlosti

Uvriježeno je mišljenje da je Kozarevac dobio naziv po kozama, odnosno kozarima i njihovim nastambama iz vremena kada su prvi doseljenici naselili ovaj kraj tijekom 17. i 18. stoljeća. Nije poznato odakle su došli prvi stanovnici Kozarevca i jesu li doista ovdje uzgajali toliko koza po kojima je cijelo naselje moglo dobiti ime. Prema nekim izvorima to su bili dalmatinski uskoci, a fond prezimena stanovnika Kozarevca podsjeća i na prezimena iz Istre gdje se

¹ Šematizam *Varaždinske biskupije 2017.*, ur. Josip Koprek. Varaždin: Varaždinska biskupija, 2017., 89.

Sl. 1. Kozarevac na topografskoj karti iz druge polovine 18. st. (izvor: mapire.eu; pristup 15. kolovoza 2020.)

također tradicionalno uzgajaju koze.² Počeci naseljavanja Kozarevca i porijeklo prvih stanovnika svakako je tema za daljnja istraživanja. U prvoj polovini 18. stoljeća u Kozarevcu je već bilo mnogo stanovnika. Godine 1733. popisana su 43 domaćinstva koja su župniku u Kloštru Podravskom davala određena dobra kao porez. O veličini naselja svjedoči i činjenica da je 1745. godine u Kozarevcu sagrađena crkva koja je bila opremljena s čak tri oltara, zvonima i svim potrepnostima za slavljenje svete mise. To je bila drvena crkva koja je mnogo puta popravljana, a oko nje se nalazilo i groblje. Crkva je bila posvećena sv. Franji Ksaverskom čija se slika nalazila na glavom oltaru uz skulpture svetih mučenica Barbare i Katarine Aleksandrijske. Na gornjem dijelu toga oltara još je bila slika svetog biskupa Donata i skulpture svetih redovnica Klare i Katarinske Sijenske. Na dva pokrajnja oltara bile su slike sv. Roka, odnosno sv. Ivana Krstitelja.³ Prema ovim

² BARTOLIĆ, Franjo: *Svjetionik vjere i nade. Kozarevac: Općina Kloštar Podravski*, 2017., 13; CVEKAN, Paškal: *Od Gorbonuka do Kloštra Podravskog*. Slavonski Brod: vlastita naklada, 1990., 83–85; Sličnost prezimena u Kozarevcu i Istri primijetio je jezikoslovac Velimir Piškorec.

³ CVEKAN, Paškal: *Od Gorbonuka do Kloštra Podravskog*. Slavonski Brod: vlastita naklada, 1990., 84; BARTOLIĆ, Franjo: *Svjetionik vjere i nade. Kozarevac: Općina Kloštar Podravski*, 2017., 17–18; CIK, Nikola: *Ekohistorija Đurđevca u drugoj polovini 18. stoljeća*. Đurđevac: Meridijani, 2016., 145.

podacima možemo zaključiti da je štovanje sv. Franje Ksaverskog, sv. Roka i sv. Ivana Krstitelja u Kozarevcu prisutno već gotovo tri stoljeća. Oltar sv. Ivana Krstitelja je 1839. godine zamijenjen oltarom Marije Pomoćnice.

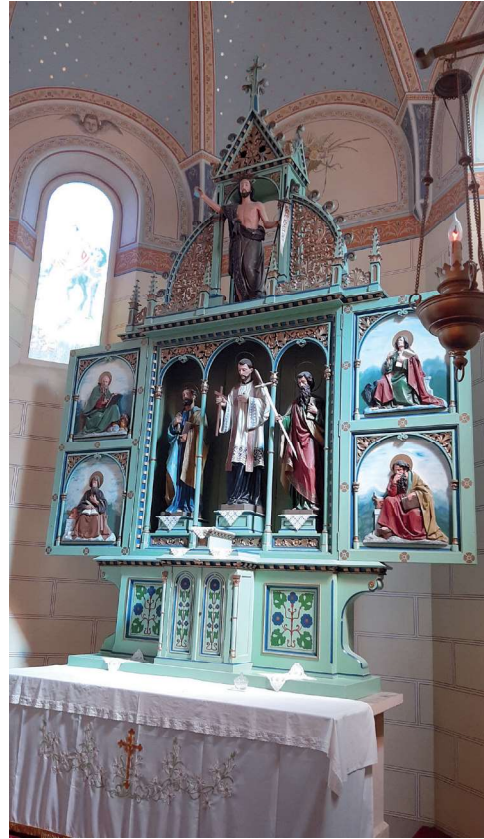
Kozarevac je u administrativnom smislu bio dio velike župe sa središtem u Kloštru Podravskom do 1789. godine kada je u Kozarevcu osnovana samostalna kapelanija. Bilo je to u vrijeme kada su osnovane mnoge nove župe i kapelanije u Hrvatskoj jer je svjetovnim i crkvenim vlastima bilo stalo da vjernici što bliže mjestu stanovanja imaju crkvu i svećenika koji će moći redovito slaviti mise i dijeliti sakramente. Tako od 1789. godine mještani Kozarevca nisu trebali odlaziti zbog vjerskih potreba u Kloštar Podravski, kao ni mještani Grabrovnice i Suhe Katalene jer su ta naselja pripala kapelaniji u Kozarevcu. Osnivanje kapelanije u Kozarevcu ujedno svjedoči o velikom broju stanovnika u ovome kraju. Na razmještaj stanovništva u Kozarevcu utjecali su vodotoci i prostrane šume u neposrednoj blizini naselja. Putevima je Kozarevec već u 18. stoljeću bio dobro povezan sa susjednim naseljima.⁴ U Kozarevcu je tijekom otprilike stotinu godina (od 1857. do 1953. godine) zabilježen uglavnom stalni i vrlo veliki rast broja stanovnika te je na kraju toga stogodišnjeg razdoblja zabilježen njegov vrhunac. Nakon toga je započelo razdoblje pada broja stanovnika koje traje do danas te se od sredine 20. stoljeća pa do zadnjeg popisa broj stanovnika Kozarevca gotovo prepolovio u odnosu na najveći zabilježeni broj. To se odražava u velikom smanjenju broja stanovnika, po više od stotinu njih u zadnja četiri desetljeća 20. stoljeća.⁵

⁴ *Hrvatska na tajnim zemljovidima 18. i 19. stoljeća: Đurđevačka pukovnija*, pripremili Mirko Valentić, Ivana Horbec i Ivana Jukić. Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2003., 195–196.

⁵ FELETAR, Dragutin; FELETAR, Petar. *Stanovništvo kao faktor razvoja Podravine: Ljudski resursi Podravine u postranzicijskoj etapi intenzivne depopulacije. // Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja XV*, 30, 2016., 11.

Sl. 2. Pročelje župne crkve u Kozarevcu (snimio: Nikola Cik, 4. svibnja 2020.)

Sl. 3. Glavni oltar u župnoj crkvi u Kozarevcu (snimio: Nikola Cik 23. travnja 2020.)

Tijekom vremena kad je u Kozarevcu bila stalna kapelanija, dakle od 1789. godine trojica svećenika službovali su kao kapelani u Kozarevcu. Nažalost, poznata su nam samo njihova imena. Tako znamo da su to redom bili svećenici Nikola Kosar (ili Kožar), Antun Novak i Ivan Konstatin. Naime, iz toga doba nisu sačuvane matične knjige i zbog toga nedostaju mnogi važni podatci. Vjerojatno je većina toga stradala u požaru koji je 1802. godine izbio u kući u kojoj je živio kapelan koji je tada morao i napustiti mjesto.⁶ Unatoč svim nedaćama na početku 19. stoljeća čini se da je

⁶ CVEKAN, Paškal: *Od Gorbonuka do Kloštra Podravskog*. Slavonski Brod: vlastita naklada, 1990., 84; RAZUM, Stjepan: *Vjeroispovijedi i župničke prisege Zagrebačke nadbiskupije*. Zagreb: Društvo za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije "Tkalčić", 2010., 242; BAR-

broj vjernika u Kozarevcu i okolici potaknuo zagrebačkog biskupa i krajiške vlasti na osnivanje župe što se dogodilo 1819. godine. Župi sa središtem u Kozarevcu pripadala su i naselja Grabrovnica, Suha Katalena, Bedenička, Ribnjačka i Mala Črešnjevica.

3. Župnici i upravitelji župe sv. Franje Ksaverskog u Kozarevcu

Prvi župnik u Kozarevcu od osnutka župe sv. Franje Ksaverskog 1819. godine bio je Josip Hovanec, svećenik vrlo zanimljivog porijekla. Naime, rođen je 1777.

TOLIĆ, Franjo: *Svjetionik vjere i nade*. Kozarevac: Općina Kloštar Podravski, 2017., 21.

Sl. 4. Unutrašnjost župne crkve u Kozarevcu (snimio: Nikola Cik 20. travnja 2020.)

godine u mjestu koje u izvorima zabilježeno pod nazivom Podčernja u župi Podvilz u Spiškoj biskupiji koja se prostirala sjevernom Slovačkom. Tada je to mjesto bilo dio jedne županije u sjevernom dijelu Ugarskog Kraljevstva, a danas se mjesto Podwilk nalazi u Poljskoj (oko 85 km južno od Krakowa). Ne znamo kada je došao u ove krajeve i gdje je službovao otkad je zaređen za svećenika 1804. godine do dolaska u Kozarevac. Ovdje je vodio novosnovanu župu punih 11 godina, odnosno do smrti 5. ožujka 1831. godine. Očito je bio bolestan jer je zadnji put sprovode u Kozarevcu vodio u prosincu 1830. godine. Od početka 1831. godine sakramente je dijelio kapelan iz Pitomače Ivan Lovković, a od veljače fratar Julijan Glavak koji je došao iz Koprivnice kao ispomoć bolesnom župniku. Već dva tjedna nakon smrti župnika Hovanca u Kozarevec je stigao upra-

vitelj župe Franjo Ksaver Poštuvančić koji je kao drugi kozarevački župnik službovao od 1831. do 1844. godine. Poštuvančić je rođen u Varaždinu 1795. godine i čitav je život proveo u župama na području Vojne krajine. Dvije godine bio je kapelan u Đurđevcu, a kasnije upravitelj župa u Cigleni i Novoj Rači. Iz Kozarevca je otišao za župnika u Drnje gdje je umro 1856. godine. Svugdje je bio na dobrom glasu kao uzoran i vrijedan svećenik.⁷ Nakon njega župom je upravljao Bernard Mračić od srpnja 1844. do početka 1845. godine. Porijeklom je iz Daruvara gdje je rođen oko 1809. godine. Prije dolaska u Kozarevac nekoliko mjeseci bio je upravitelj župe u Staroj Ploščici gdje je brinuo oko dovršetka izgradnje župne crkve. Od 1847. godine bio je župnik u Kaniškoj Ivi, a od 1855. godine u Komarevu blizu Siska. Ondje se razbolio i umro u Sisku 15. lipnja 1856. godine te je svečano pokopan uz prisustvo devetorice svećenika, nekoliko vojnih časnika, školske mladeži i predstavnika cehova.

U siječnju 1845. godine župnikom u Kozarevcu postao je Luka Kolarić koji je revno vršio svoju pastirsku službu do smrti 16. travnja 1852. godine. Umro je u Kozarevcu nakon punih 7 godina vođenja župe i kratke bolesti koja je trajala dva tjedna – kako je zapisao njegov nasljednik. Pokopan je na župnom groblju u Kozarevcu uz nazočnost desetak svećenika iz susjednih župa. Za nekoliko dana upraviteljem župe imenovan je Ignac (Vatroslav) Mašek, kapelan iz Kloštra Podravske, koji je u danima bolesti svojeg prethodnika dijelio sakramente u Kozarevcu. I on je ubrzo umro u Kozarevcu od upale pluća u dobi od 38 godina 17. prosinca 1854. godine. Pokopan je na mjesnom groblju. Njegov nasljednik bio je Ignac (Vatroslav) Klemenčić koji je u Kozarevcu bio od 1855. do 1869. godine. Rođen je u Varaždinu 1814. godine, a prije dolaska u Kozarevac službovao je kao kapelan u Đurđevcu od 1839. do 1854.

⁷ Cik, Nikola: *Đurdevečki župnik i zagrebački kanonik Franjo Milinković (1789. – 1860.)*. // Podravski zbornik 44 (ur. Robert Čimin), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2018., 23.

godine. Iz Kozarevca je otišao u Novigrad Podravski gdje je bio župnik od 1870. do smrti 1881. godine. Bio je vrlo učen i uzoran svećenik, te je imenovan začasnim čazmanskim kanonikom. Prijateljevao je sa znamenitim ilircem Ferdinom Rusanom s kojim je u Podravini širio ideje hrvatskog narodnog preporoda.⁸ Od siječnja do svibnja 1870. godine upravitelj župe bio je Eduard Mrak. On je ranije bio kapelan i upravitelj župe u Đurđevcu, a od 1873. do 1877. godine bio je župnik u Rovišću.

Od 1870. do smrti 4. veljače 1887. godine župnik u Kozarevcu bio je Đuro Pavešić, rođen 1829. godine u Petrinji. Tijekom svojeg boravka u Kozarevcu napravio je značajne stvari za župu u gospodarskom smislu. Obnavljao je i održavao župnu crkvu (pogotovo nakon potresa 1880. godine) brinući o oltarima i drugom crkvenom namještaju. Popravljao je gospodarske zgrade kod župnog dvora i zasadio veliki župni vinograd. Patio je od bolesti želuca i nekoliko tjedana prije smrti nije mogao dijeliti sakramente. Pokopan je na groblju u Kozarevcu. Tada je upraviteljem župe postao Josip Šafran i ostao je u Kozarevcu do siječnja 1891. godine. No, u Kozarevcu ni tada još nije bio imenovan župnik te je župom sljedećih 10 godina upravljao Juraj pl. Forko sve dok nije u srpnju 1901. godine imenovan kapelanom u Mariji Bistrici, a u Kozarevac je došao Matija Požeg koji je napokon 20. veljače 1902. godine prisegnuo kao pravi župnik gotovo 15 godina nakon smrti župnika Pavešića.⁹ Upravitelj župe Josip Šafran (rodnom iz Čakovca) na-

8 MADJER, Blaž: Časti i dobru zavičaja. Zagreb, 1992. (preti- sak), 203–204.

9 Svi podatci o župnicima i župnim upraviteljima u Kozarevcu prikupljeni su iz crkvenih matičnih knjiga i župne spomenice te nekoliko objavljenih djela: RAZUM, Stjepan: *Vjeroispovijedi i župničke prisege Zagrebačke nadbiskupije*. Zagreb: Društvo za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije "Tkalčić", 2010., 265, 281, 310, 323, 327, 330, 345, 352, 354, 357, 364, 388, 398, 418, 423, 425, 441, 443; KOŽUL, Stjepan: *Svećenici bjelovarskoga kraja, dio I., Bjelovarski dekanat*. Zagreb: Društvo za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije "Tkalčić", 2007.; PETRIĆ, Hrvoje: *Prilozi za popis župnika i upravitelja župa Podravine od srednjeg vijeka do 20. stoljeća. // Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja XIII*, 26, 2014., 220; BAR-

Sl. 5. Raspelo ispred župne crkve u Kozarevcu (snimio: Nikola Cik, 23. travnja 2020.)

kon odlaska iz Kozarevca postao je župnikom u Velikom Grđevcu gdje je bio do 1902. godine kada je postao župnikom u Čagliću gdje je ostao do 1917. godine. Kao mladi svećenik bio je kapelan u Mariji Bistrici (od 1877. do 1884. godine) i napisao je knjižicu o hrvatskom prošteništu Majke Božje Bistričke. Umirovljeničke dane provodio je u Mariji Bistrici i Polju kod Ljubljane gdje je umro 11. lipnja 1923. i ondje je pokopan. Dugogodišnji upravitelj župe u Kozarevcu Juraj pl. Forko rođen je u Ladislavcu kod Zlatara. Službovao je kao kapelan u Donjoj Zelini, Kraljevom Vrhu i Pitomači, te u Mariji Bistrici od 1901. do smrti 1910. godine. Naime, ondje ga je u travnju 1910.

TOLIĆ, Franjo: *Svjetionik vjere i nade*. Kozarevac: Općina Kloštar Podravski, 2017., 21–31, 47–48.

godine ubio jedan kočijaš tako što ga je smrtno izranjavao bičem. U Mariji Bistrici je kao kapelan ujedno i upravljao župom u ime svojeg ujaka, znamenitog svećenika dr. Jurja Žerjavića (1842. – 1910.) koji je posljednje desetljeće života proveo u sljepoći, a umro je shrvan tugom ubrzo nakon ubojstva svojeg nećaka i kapelana.¹⁰

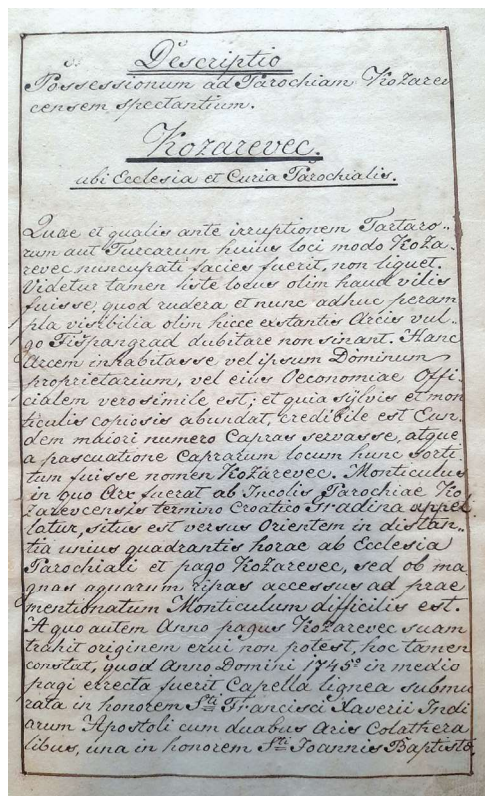
Župnik Matija Požeg je od 1901. do 1908. godine ostavio značajan trag u župi jer je nastajao nadoknaditi sve ono o čemu nisu marili prijašnji upravitelji. Pošto je župnu crkvu i dvor pronašao u lošem stanju prionuo je njihovoj obnovi. Popravio je župnu crkvu koja je već bila vrlo stara i krenuo s planovima za gradnju nove župne crkve. Povećao je zemljišni posjed župe. Župnik Požeg bio je slabog zdravlja pa se liječio i u Opatiji, ali ni to nije pomoglo te je umro 12. prosinca 1908. godine u dobi od 40 godina. Pokopan je na groblju u Kozarevcu. Njegov nasljednik župnik Rikardo Makovec zadržao se u Kozarevcu od 1909. do 1919. godine. Ostat će zapamćen kao graditelj župne crkve u Kozarevcu. Rođen je 13. ožujka 1880. godine u Zagrebu gdje se i školovao. Zaređen je za svećenika 1903. godine i kao mladi svećenik došao je u Kozarevac s namjerom da sagradi novu župnu crkvu. U tome je i uspio 1909. godine unatoč svim teškoćama. Osim toga, sagradio je novu župnu kuću (*farof*), obnovio zapušteni vinograd, imao je pune štale goveda i općenito vrlo uspješno gospodario u Kozarevcu. Preživio je strahote Prvog svjetskog rata sa svojim župljanima koji su ga unatoč svim zaslugama okrali u poraću 1919. godine te je silno razočaran otišao iz Kozarevca. Od 1920. godine bio je župnik u Cerju gdje je umro 1930. godine.

Župom u Kozarevcu je do kraja 1919. i tijekom 1920. godine upravljao Franjo Igrčić koji je ranije bio župnik u Petrovini (od 1894.) i Zrinskom Topolovcu (od 1914.). Nakon njega u Kozarevec je 1920. godine na službu došao župnik Adam Jo-

sip Füstöss koji je ovdje ostao do 1926. godine. I on je prionuo obnovi župe u materijalnom i duhovnom smislu. Iz Kozarevca je otišao za župnika u Šandrovac. Obnovom župne crkve, župnog dvora i gospodarskih zgrada bavio se od 1926. do 1948. godine župnik Ante Bubanić koji je ranije bio župnik u Lasinji (od 1918.). Rođen je 1875. godine, a umro 1948. i pokopan je na groblju u Kozarevcu. Kao pomoćnik ostarjelom župniku 1946. godine u Kozarevec je došao svećenik Dragutin Denačić koji je od 1948. do 1990. godine bio ovdje župnik. Rođen je u Apatiji kod Ludbrega 24. ožujka 1919. godine. Mirovinu je provodio u svojoj kući u Kloštru Podravskom, a 1995. godine je u Kozarevcu slavio svoju zlatnu misu. Umro je u bolnici u Virovitici 16. rujna 1997. godine i pokopan je na groblju u Kozarevcu. Od 18. ožujka do 9. rujna 1990. godine župom je upravljao Antun Vilc. Od 1990. do 1998. godine župnik u Kozarevcu bio je Vladimir Trkmić, još jedan u nizu župnika koji su mnogo brinuli o župnoj crkvi u Kozarevcu. Posebno blizak s narodom u Kozarevcu bio je župnik Mijo Lasović od 1998. do 2002. godine. Samo dvije godine, od 2002. do 2004., župnik je bio Josip Drvoderić, rodom iz Novakovca u Međimurju. Pokrenuo je župno glasilo »Dođite k meni maleni«. Naslijedio ga je Nikola Benko koji je u Kozarevcu službovao također dvije godine (od 2004. do 2006.) i za to vrijeme mnogo radio na uređenju župnih zgrada. Od 2006. do 2011. godine župnik u Kozarevcu bio je Tomislav Leskovar koji je pokrenuo značajni projekt obnove župne crkve. Njegov rad nastavio je u razdoblju od 2011. do 2017. godine župnik Davor Šumandl, rodom iz Virja. Od njega je župu 2017. godine preuzeo Ivica Gladoić (rođen 1990. godine) koji kao župnik uspješno radi na napretku povjerene mu župe.

Tijekom dva stoljeća postojanja župe u Kozarevcu je službovalo mnogo svećenika, čak 20 župnika i još 4 upravitelja župe. Neki su u Kozarevcu doista bili vrlo kratko (nekoliko mjeseci) dok su neki ovdje ostali i više desetljeća (Dragutin Denačić čak 44

¹⁰ BUTURAC, Josip: *Marija Bistrica 1209. – 1980: povijest župe i prošteništa*. Marija Bistrica: HKD sv. Ćirila i Metoda, 1981., 113–114, 123–124.

Sl. 6. Stranica iz župne spomenice (snimio: N. Cik, 23. travnja 2020.)

godine). Neke od njih je smrt zatekla u Kozarevcu pa njihova služba nije dulje potrajala. Župnici Josip Hovanec, Luka Kolarić, Ignac Mašek, Đuro Pavešić, Matija Požeg i Dragutin Denačić su u Kozarevcu pronašli i posljednje počivalište, a danas su uređeni grobovi samo posljednjih trojice. Kako župa nije imala kapelane koji bi u trenutku smrti župnika bili postavljeni za upravitelja, tako su na tu službu dolazili svećenici iz drugih krajeva, a u prvim danima tzv. udovištva župe sakramente su dijelili duhovni pomoćnici iz susjednih župa, najčešće Kloštra Podravskog.

Nerazmjerno broju svećenika koji su kao župnici službovali u Kozarevcu je broj duhovnih zvanja iz župe te je zabilježen samo jedan svećenik, a to je Stjepan Santo koji je rođen u Kozarevcu 17. siječnja 1910. godine. Školovao se u Kozarevcu, Zagrebu i Đakovu, a mladu misu je slavio u rodnoj

župi 24. svibnja 1936. godine. Bio je kapelan u Valpovu te upravitelj župe i župnik u Garčinu. Od 1945. do 1950. godine bio je na robiji u Staroj Gradiški. Umro je 25. kolovoza 1972. godine u Garčinu gdje je i pokopan.¹¹

Svaki od župnika i upravitelja u Kozarevcu ostavio je neki trag brinući za materijalni i duhovni napredak povjerene mu zajednice vjernika. Mnogi od njih ostali su zapamćeni kao skrbni gospodari, marljivi graditelji i pažljivi dušobrižnici. Spomenimo da je u 19. stoljeću u Kozarevcu kao župnik 14 godina službovao dokazani preporoditelj Ignac (Vatroslav) Klemenčić. Zbog zasluga oko gradnje župne crkve ime župnika Rikarda Makovca zlatnim je slovima upisano u povijest župe. Tijekom posljednjih pola stoljeća svi su župnici brinuli oko obnove župne crkve, župnog dvora, uređenja okoliša, izgradnje vjeronaučne dvorane i drugih važnih projekata. Ne treba zaboraviti da su osim o sakralnim i župnim objektima u Kozarevcu, župnici brinuli o kapelama i u okolnom selima. Osim toga, više ili manje revno zapisivali su podatke u matične knjige i župnu spomenicu kao glavni dokument koji svjedoči o povijesti župe. Pošto se ona vodi od 1819. godine, nakon dva stoljeća je župnik Ivica Gladoić 2019. godine započeo ispisivati novi svezak.¹²

Prilikom pastirskih pohoda, dijeljenja sakramenta svete potvrde, obavljanja kantskih vizitacija i u drugim prilikama u Kozarevcu su boravili zagrebački biskupi i nadbiskupi. Kada je bio na pastirskom pohodu rimokatoličkim župama u Podravini zagrebački biskup i banski namjesnik Juraj Haulik de Várallya (1788. – 1869.) bo-

¹¹ DENAČIĆ, Dragutin: *Kozarevac*. // Podravski zvonici: vjersko-informativni list župa srednje Podravine, god. V, br. 3 (19), srpanj 1980., 14; MARIJANOVIĆ, Luka. *Prilog životopisu dr. Andrije Šuljka (1936. – 2010.)*. // Zbornik muzeja Đakovštine, X/1, Đakovo: Muzej Đakovštine, 2011., 65–86; DEVIĆ, Antun; STAREŠINA, Stjepan: *Župa Garčin*. Osijek, 2008., 154–157; JARM, Antun: *Pribrojeni zboru mučenika*. Đakovo, 2007., 83–84.

¹² Oba sveska župne spomenice nalaze se u arhivu župnog ureda u Kozarevcu.

ravio je 25. travnja 1847. godine i u župi u Kozarevcu. U 20. stoljeću treba istaknuti da je 10. rujna 1934. godine u Kozarevcu boravio dr. Alojzije Stepinac, tada zagrebački nadbiskup koadjutor, a danas blaženik Katoličke crkve. Godine 1985. župu je pohodio i podijelio svetu Potvrdu kardinal Franjo Kuharić. Posjećivali su ovu župu i varaždinski biskupi Marko Culej i Josip Mrzljak.¹³

4. Župna crkva sv. Franje Ksaverskog

Jedan od najvažnijih događaja u povijesti župe u Kozarevcu je gradnja župne crkve 1909. godine. Bilo je to 90 godina nakon što je osnovana župa i čini se gotovo nevjerojatno da je do početka 20. stoljeća kao župna crkva služila drvena građevina iz prve polovine 18. stoljeća. Gradnje nove crkve prihvatio se mladi župnik Rikardo Makovec. Crkva je sagrađena u neogotičkom stilu na povišenom mjestu iznad naselja na mjestu stare crkve i u blizini župnog dvora. Sagrađena je vrlo brzo i prvi blagoslov obavio je 7. prosinca 1909. godine odmah po završetku izgradnje župnik iz Đurđevca Željko (Deziderije) Radovanić, a zatim je posvetu obavio 26. lipnja 1921. godine tadašnji pomoćni zagrebački biskup Josip Lang, današnji sluga Božji. Župna crkva je popravljena 1951. godine, a nakon što je obnovio *farof* župnik Trkmić je 1991. godine prionuo ponovnoj obnovi crkve. Na Uskrs 1999. godine izgorio je pokrajnji oltar Marije Pomoćnice koji je desetak godina kasnije obnovio župnik Leskovar. On je ujedno organizirao obnovu crkve postavivši nove instalacije i lustere. Tada su izvedeni restauratorsko-slikarski radovi u crkvi i promijenjeni su prozori s vitrajima. Vjeronaučnu dvoranu sagrađio je 2004. godine župnik Josip Drvoderić. Župna crkva u Kozarevcu po izgledu je slična župnoj crkvi sv. Luke u Kalinovcu koja je uređena u isto vrijeme (1909. go-

dine) jer je čak bio angažiran i isti građevinski majstor Revelant iz Bjelovara. Ideju i nacrt dao je hrvatski arhitekt Janko Holjac (1865. – 1939.) koji je godinu dana nakon gradnje crkve u Kozarevcu postao gradonačelnik grada Zagreba.

Župna crkva sv. Franje Ksaverskog u Kozarevcu sagrađena je u neogotičkom stilu u koji su ugrađeni i elementi romaničke poput visećih lukova na pročelju i polukružno zaključenih prozora. Pred pročeljem crkve dominira elegantni visoki toranj, odnosno zvonik kroz koji se ujedno na glavna vrata ulazi u crkvu. Zvonik je po visini vizualno razdijeljen na četiri razine i na svakoj su sa svih strana otvori s polukružnim završecima, a najdonje je ulazni portal. Pod viskom kapom zvonika sa šiljastim završetkom koja svojim oblikom imitira romaničke građevine u profiliranim zabatima su ure. Bočni zidovi i njihovi spojevi izvana su poduprti kontraforima (babama). Tlocrt crkve je u obliku križa. Glavni izduženi brod crkve završava svetišem u polukružnoj apsidi u kojoj je smješten glavni oltar. Svetište crkve odvojeno je od lađe polukružnim lukom i stupovima ugrađenima u zidove. Do svetišta se dolazi preko dvije stepenice koje predstavljaju dvije visinske razine crkve. U samome svetištu je oltar, oltarna menza (stol), ambon i sjedišta za svećenike i ministrante. Ispred svetišta je niža razina iz koje se ujedno ulazi u sakristiju s desne strane crkve. Uz stup na lijevoj strani crkve gdje se spajaju prostor svetišta i lađe crkve sačuvana je drvena propovjedaonica čije su vanjske plohe oslikane starozavjetnim simbolima. U lađi crkve su dva reda klupa (klecala) za vjernike i dvije drvene ispovjedaonice. Na desnoj strani su pokrajnja ulazna vrata. Osim glavnog oltara u crkvi su dva pokrajnja oltara. U donjem dijelu crkva ima kor (pjevalište) podignut na stupovima koji čine arkade kroz koje se iz ulaznom prostora crkve ulazi u središnji dio. Na koru su orgulje. Sav crkveni namještaj obojan je zelenom bojom. Križno-rebrasti svod oslikan je tako da imitira plavo nebo posuto zlatnim zvijezdama. Unutarnji oslik crkve izveden

13 Podatci o posjetima biskupa i nadbiskupa zabilježeni su u matičnim knjigama i župnoj spomenici.

je kao imitacija kamenih blokova na zidovima, a gornji dio zidova do svodova i lukovi oslikani su florealnim motivima te freskama svetaca i prizora iz Isusovog života. Na oslikanim prozorima prikazani su hrvatski sveci i blaženici: bl. Alojzije Stepinac, bl. Augustin Kažotić, sv. Nikola Tavelić, sv. Leopold Mandić, Bl. Ozana Katorska, bl. Marija od Propetog Isusa Petković i sv. Marko Križevčanin (u lađi crkve), te prorok Mojsije i Presveto Trojstvo. U apsidu su četiri prozora na kojima su naslikani nebeski zaštitnici filijala kozarevačke župe: sv. Martin, sv. Florijan, sv. Antun Padovanski i sv. Mihovil. Na ulazu u crkvu je misijsko raspelo u spomen na misije održane 1961., 2004. i 2019. godine. Glavni oltar sastoji se od pokretnog retalba s reljefnim prikazima četvorice evanđelista sa strane, a u središnjem dijelu su niše u kojima su skulpture sv. Franje Ksaverskog (u sredini), te sv. Petra i sv. Pavla (sa strane) međusobno razdvojene stupićima, a zajedno predstavljaju arkadu. Na gornjem katu oltara je niša u obliku baldahina u kojoj je skulptura sv. Ivana Krstitelja. Na pokrajnjom oltaru sv. Roka uz skulpturu toga sveca nalaze se i skulpture sv. Josipa i sv. Antuna Padovanskog. Drugi pokrajnji oltar posvećen je Mariji Pomoćnici i na njemu su još skulpture sv. Lucije i sv. Elizabete.

Pred župnom crkvom s desne strane ulaznih stepenica uređena je tzv. Lurdska špilja sa skulpturom BDM Lurdske. Izvedeno je tako da je betonsko postolje ujedno potporanj brijegu na kojem se nalazi crkva, a nad njim je imitacijom kamena izvedena pećina kao ukopana u taj brijeg. Poput vrata ili prozora zatvorena staklom je oblikovan ulaz u tu špilju kojom dominira skulptura Majke Božje. Ispred župne crkve i župnog dvora u Kozarevcu nalazi se raspelo na visokom stubu s masivnim kapitelom. To je kameni križ s Kristovim korpusom i likom Majke Božje pod križem. Raspelo je u hladu velikih lipovih stabala, ograđeno drvenom ogradom unutar koje je cvijeće. Natpis nažalost više nije potpuno čitljiv, ali nazire se da je raspelo podignuto na slavu Božju i BDM u 19. stoljeću.

Popis župnika i upravitelja župe

- Josip Hovanec, 1819. – 1831., župnik
- Franjo Ksaver Poštuvančić, 1831. – 1844., župnik
- Bernard Mračić, 1844. – 1845., upravitelj župe
- Luka Kolarić, 1845. – 1852., župnik
- Ignac (Vatroslav) Mašek, 1852. – 1854., župnik
- Ignac (Vatroslav) Klemenčić, 1855. – 1869., župnik
- Eduard Mrak, 1870., upravitelj župe
- Đuro Pavešić, 1870. – 1887., župnik
- Josip Šafran, 1887. – 1891., upravitelj župe
- Juraj pl. Forko, 1891. – 1901., upravitelj župe
- Matija Požeg, 1901. – 1908., župnik
- Rikardo Makovec, 1908. – 1919., župnik
- Franjo Igrčić, 1919. – 1920., župnik
- Adam Josip Füstöss, 1920. – 1926., župnik
- Antun Bubanić, 1926. – 1948., župnik
- Dragutin Denačić, 1948. – 1990., kapelan i župnik
- Antun Vilc, 1990., župnik
- Vladimir Trkmić, 1990. – 1998., župnik
- Mijo Lasović, 1998. – 2002., župnik
- Josip Drvoderić, 2002. – 2004., župnik
- Nikola Benko, 2004. – 2006., župnik
- Tomislav Leskovar, 2006. – 2011., župnik
- Davor Šumandl, 2011. – 2017., župnik
- Ivica Gladoić, 2017., župnik

5. Zaključak

Povijest župe sv. Franje Ksaverskog u Kozarevcu duga je puna dva stoljeća, a povijest samoga naselja možemo pratiti i tijekom 18. stoljeća. Iako je po broju stanovnika to bilo malo naselje pred kraj 18. stoljeća ondje je osnovana samostalna kapelanija što treba promatrati u kontekstu nastojanja svjetovnih i crkvenih ili duhovnih vlasti da svojim podanicima, odnosno vjernicima omoguće bolju dušobrižničku skrb i osiguraju dostupnost sakramenata. Unatoč problemima zbog kojih je kapelanija uskoro bila ukinuta, napokon je 1819.

godine osnovana samostalna župa čije je središte smješteno u Kozarevcu. Od tada je župom upravljalo ukupno 20 župnika i upravitelja, od kojih su neki u Kozarevcu bili vrlo kratko (nerijetko ih je ondje zatekla smrt), a neki su tijekom više godina ostavili značajan trag kao što je primjerice gradnja župne crkve. Uz svakoga od svećenika koji su službovali u Kozarevcu veže se neka zanimljivost. Oni su doista obilježili povijest naselja i župe pa bi im prema popisu koji je ovdje objavljen bilo opravdano postaviti i trajni spomenik.

U Kozarevcu je jako dugo kao župna crkva služio sakralni objekt koji je sagrađen u 18. stoljeću. Stoga je doista jedan od najvažnijih događaja u povijesti župe bila gradnja župne crkve 1909. godine. Od tada je crkva izgrađena u neogotičkom stilu prema nacrtima znamenitog hrvatskog arhitekta Janka Holjca pravi ures mjesta. Stoga bi o njoj tek trebalo istraživati i pisati, kao i općenito o povijesti Kozarevca.

Summary

St. Franjo Ksaverski Parish in Kozarevac

This paper briefly presents the history of St. Franjo Ksaverski Parish with special reference to the history of Kozarevac as the centre of the parish. Firstly, the data on Kozarevac in the 18th century is presented, i.e., the data before the founding of the independent chaplaincy and parish at the beginning of the 19th century. An overview of the history of the parish was made using the chronological order of parish priests and parish administrators who served in Kozarevac during the last two centuries. In addition to the basic biographical data, basic information on their impact on the development of the parish was also presented. The last part of the paper describes the parish church of St. Franjo Ksaverski in Kozarevac with the emphasis on the construction of the church and its present features.

Literatura i izvori

- Arhiv župnog ureda sv. Franje Ksaverskog u Kozarevcu. Župna spomenica, 1. svezak
- BARTOLIĆ, Franjo: *Svjetionik vjere i nade*. Kozarevac: Općina Kloštar Podravski, 2017.
- BUTURAC, Josip: *Marija Bistrica 1209. – 1980: povijest župe i prošteništa*. Marija Bistrica: HKD sv. Ćirila i Metoda, 1981.
- CIK, Nikola: *Đurđevečki župnik i zagrebački kanonik Franjo Milinković (1789. – 1860.)*. // Podravski zbornik 44 (ur. Robert Ćimin), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2018.
- CIK, Nikola: *Ekohistorija Đurđevca u drugoj polovini 18. stoljeća*. Đurđevac: Meridijani, 2016.
- CVEKAN, Paškal: *Od Gorbonuka do Kloštra Podravske*. Slavonski Brod: vlastita naklada, 1990.
- DENAČIĆ, Dragutin: *Kozarevac*. // Podravski zvoni: vjersko-informativni list župa srednje Podravine, god. V., br. 3 (19), srpanj 1980.
- DEVIĆ, Antun; STAREŠINA, Stjepan: *Župa Garčin*. Osijek, 2008., 154–157; JARM, Antun: *Pribrojeni zboru mučenika*. Đakovo, 2007.
- FELETAR, Dragutin; FELETAR, Petar. *Stanovništvo kao faktor razvoja Podravine: Ljudski resursi Podravine u postranzicijskoj etapi intenzivne depopulacije*. // Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja XV, 30, 2016.
- *Hrvatska na tajnim zemljovidima 18. i 19. stoljeća: Đurđevačka pukovnija*, pripremili Mirko Valentić, Ivana Horbec i Ivana Jukić. Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2003.
- Hrvatski državni arhiv. Zbirka matičnih knjiga: Župa Kozarevac, knjige br. 508 i 509
- KOŽUL, Stjepan: *Svećenici bjelovarskoga kraja, dio I., Bjelovarski dekanat*. Zagreb: Društvo za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije "Tkalčić", 2007.
- MADJER, Blaž: *Časti i dobru zavičaja*. Zagreb, 1992. (pretisak)
- MARIJANOVIĆ, Luka. *Prilog životopisu dr. Andrije Šuljka (1936. – 2010.)*. // Zbornik muzeja Đakovštine, X/1, Đakovo: Muzej Đakovštine, 2011.
- PETRIĆ, Hrvoje. *Prilozi za popis župnika i upravitelja župa Podravine od srednjeg vijeka do 20. stoljeća*. // Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja XIII, 26, 2014.
- RAZUM, Stjepan: *Vjeroispovijedi i župničke prisege Zagrebačke nadbiskupije*. Zagreb: Društvo za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije "Tkalčić", 2010.
- Šematizam *Varaždinske biskupije 2017.*, ur. Josip Koprak. Varaždin: Varaždinska biskupija, 2017.